

MIAMI

L A I K R A Š T I S L I E T U V I Ų B E N D R U O M E N E I

Nr. 114 (351)

Memmingenas, 1947 m. spalio 11 d.

II metai

MENKA PAZANGA

Naujorkas (Dena/Reuter) Dabar, kai jau praslinko trys savaitės laiko nuo JT visuotinio susirinkimo pradžios, delegacijų tarpe pastebimas nusivylimas menkais darbo rezultatais. Beveik nė vienoje komisijoje neprieita jokių kitų sprendimų kaip tik dar botvarkės klausimais, o visos svarbesniosios problemos tebėra dar nejudintos. Ir pats visuotinis susirinkimas iki šiol negali rasti išeities iš susikomplicavusių rinkimų, berenkant naujus narius į Saugumo ir Paktikėtinų tarybas.

LONDONO KONFERENCIJA — LAPKRICIO 25 D.

Paryžius (AFP). Sovietų Sąjunga pranešė prancūzų vyriausybei, kad ji sutinka su naujai nustatyta data — lapkričio 25 d. — Londono konferencijai.

Kaip žinoma, toje konferencijoje keturių didžiųjų valstybių užsienio reikalų ministrai vėl mėgins tartis dėl taikos sutarčių sudarymo su Vokietija ir Austrija.

Prezidentas Trumanas:

Kasdien taupykit riekę duonos

Vašingtonas (Dena/INS). Praėjusį sekmadienį prezidentas Trumanas atsisaukimo į amerikiečių tautą pradėjo savanoriško ir nepriverstino maisto produktų taupymo akciją. Amerikiečių tauta yra raginama tam tikromis dienomis nevalgyti mėsos, paukščių ir kiaušinių, kad būtų galima daugiau sutalpyti maisto produktų Europai paremti.

Tuo tikslu prezidentas Trumanas paskelbė 4 punktų maisto taupymo programą. Prezidentas pareiškė: „Išmokite ją, mąstykite apie ją ir neužmirškite jos. Stai ji:“

1. Antradieniais nevalgykite mėsos.
2. Ketvirtadieniais nevalgykite paukščių arba kiaušinių.
3. Kasdien taupykit 'po vieną riekę duonos.
4. Viešuosiuose restoranuose ir valgyklose duona ir sviestas bus paduodami laike valgio tik pagal užsakymus.“

MARSHALLIO ATSAUKIMAS

Vašingtonas (AP). Sekmadienio vakare radijo kalboje į amerikiečių tautą užsienio reikalų ministras George C. Marshallis pareiškė: „Maitinimo klausimas yra svarbus faktorius mūsų užsienio politikoje. Amerikiečių nnsistatymas šiuo klausimu gali mūsų pastangas — sudaryti taikingas ir saugias sąlygas pasaulyje — privesti prie laimėjimo arba prie nepasisekimo. Sąryšis tarp pasakirų amerikiečių laikysenos ir tarp pasaulinės politikos yra neabejotinai aiškus. Mūsų užsienio politika prasiveržė į privačiąją Amerikos piliečio sferą ir reikiama pretenzijų į vietą prie šeimos stalo.“

„Paryžiaus konferencijoje sudarytoji programa neturės pasisekimo, jei Europoje krentantis rūpesnis, kaip išiminti badaujančią šeimą ir kaip apšildyti kambari, persunkia visą galvosėną ir visą veikimą. Faktiniai nueiti perniek visį ligišoliniai atsiekimai, jei nebus suteikta papildoma pagalba. Europos susmukimo padariniai pailaužti vis tolimesnę aplinkumą, kol pagaliau ir mes būtume į sunkią nelaimę įtraukti. Amerikos maisto produktų tiekimai gali šiai įvykių grandies reakcijai užkirsti kelią.“

Panašius atsisaukimais per radiją žemės ūkio ministras Andersonas ir prekybos ministras Harrimanas parėmė Marshallio programą ir nurodė, jog maitinimas yra Europos atstatymo kertinis akmuo.

MAISTO PRODUKTŲ VARTOJIMO SUVARŽYMAI

Naujorkas (Dena/Reuter) Prezidento Trumano sudarytojo „Maisto produktų taupymo komiteto“ pirmininkas Charles Luckmannas sekmadienį vakare per radiją paskelbė: toli siekiančias amerikiečių maisto apdirbamosios pramonės taupymo priemones.

GANDHI'UI 78 METAI

New Delhi. Spalio mėn. 2 d. kovotojui už Indijos laisvę M. Gandhi sukako 78 metai. Iš viso pasaulio plaukia sveikinimai į Birla rūmus, kur dabar solenizantas gyvena. Pati Indija svenčia melsdamosi ir pasninkaudama savo nequilstamo laisvės kovotojo gimimo dieną. Pats Gandhi praleido dieną ramiai ir paprastai, tik su ta išimtimi, kad turėjo priimti sveikintojus, daugiausia politinius vadus. Daugelis draugų jam linkejo dar ilgai gyventi, bet jis pareiškė: „Aš negaliu gyventi, nes atmosfera pilna keršto ir neapykantos“.

GEN. CLAY ISSKRIDO Į VASINGTONĄ

Berlynas (UP). Spalio 6 d. gen. L. Clay išskrido į Vašingtoną. Jį lydį jo politinis patarėjas R. Murphy ir JAV pasiuntinys Maskvoje W. B. Smith.

Amerikiečiai nori taikos.

Naujorkas (DPP). Vienoje Naujorko karinėje sąjungoje JAV apsaugos ministras Forrestalis pasakė kalbą, kurioje nužymėjo amerikiečių tautos taikingus siekimus. Niekas Jungtinėse Amerikos Valstybėse nenori karo — tvirtino ministras — nei įmonininkai, nei darbininkai. Tų tvirtinimų pagrindimui ministras nurodė, kad Jungtinėse Amerikos Valstybėse per paskutiniuosius dvidešimt mėnesių daugiau kaip 20 milijardų dolerių esą investuota į produktyvios gamybos ir transporto įmones. Tos investacijos skatina gamybą taikingiems tikslams, o ne ginklavimuisi.

Bet čia pat Forrestalis taip pat pareiškė, kad, kol Jungtinės Tautos dar nėra galutinai susiformavusi organizacija taikai išlaikyti, Jungtinės Amerikos Valstybės turi laikyti stiprias karines pajėgas.

ĮBAUGINIMO KAMPANIJĄ

Vašingtonas (Dena/ONS). JAV atstovų rūmų užsienio reikalų komisijos pirmininkas Charles E. Wilson visus sovietų puolimus su savo „karo kurstymo“ priekaisiais pažymėjo kaip dalį bendrosios sovietų įbauginimo kampanijos.

Jungtinės Amerikos Valstybės, sako E. Wilsonas — turėtų jau dabar iš kito diktatoriaus pasimokinti, kad tie garsūs piktžodžiai vimai ištikrųjų turi ir psichologinį tikslą:

Kovos Kinijoje

Peipingas (Dena/INS). Aršus mušis tarp komunistų ir tautinės kiniečių kariuomenės vyksta maždaug 65 kilometrų į šiaurę nuo Mukdeno. Rysium su smarkiais komunistų puolimais šiaurės rytų Kinijoje, į Mandžūrijos frontą yra mesta žymūs kiekiai tautinės armijos. Padėtis yra tiek rimta, kad ir generalissimus Chiangaišekas yra atvykęs į Peipingą. Dar nepatvirtinti gandai skelbia, jog jis pats asmeniškai nori perimti vadovauti apsigynimui prieš komunistų ofenzyvą.

RINKIMAI KINIJOJE

Nankingas (AP). Spalio ir lapkričio mėn. Kinijoje įvyksta pirmi bendri rinkimai, kuriuose dalyvaus ir užsienio gyventieji kiniečiai. Tuo tikslu visose kiniečių užjūrio bendruomenėse bus įrengtos balsavimų būstinės iš kurių balsavimų duomenys telegrafu bus perduodami į Nankingą.

Be sovietu stebėtojų

Vašingtonas (Dena/INS). JAV apsaugos ministerija praneša, kad į kariuomenės manevrus nesąs pakviestas sovietų karinis atache, nes Maskva taip pat yra neleidusi amerikiečių karininkams dalyvauti rusų manevruose.

Jungtinės Amerikos Valstybėse, Aberleene, amerikiečių armija demonstravo naujus šarvuotus ir bombonešius. Čia nebuvo leista dalyvauti sovietų stebėtojams. (UP)

PC IRO KONFERENCIJA

Berlynas (Dena). IRO paruošiamosios komisijos sekretorius Williamas H. Tuckas spaudos konferencijoje paskelbė, jog busimajame PC IRO konferencijoje, kuri prasidės spalio 21 d. Zenevoje, bus svarstomas planas, numatąs nustatymą tam tikrų kvotų dėl išviettintųjų asmenų priėmimo į Jungtinių Tautų kraštus.

paslėpti savo silpnības ir nukreipti savo tautos dėmesį nuo tų žiaurumų, kuriuos tauta kenčia nuo savojo diktatoriaus.

* JAV senato biudžeto komisija yra sušaukta susirinkti posėdžiui š. m. lapkričio 18 d. Ji aptars prezidento Trumano pasiūlymą dėl sudarymo 580 mil. dolerių fondo Europai šelpti.

* Turų generalinio štabo šefas generolas Salih Omurtakas išvyko į Vašingtoną su daugeliu palydovų. Jis turėsias pasitarimus JAV karo ministerijoje.

* Praha (Dena/Reuter). Rysium su sukeltu „slovakų sukilimu“ suimta 237 asmenys.

JAMES V. FORRESTAL

Naujas Jungtinių Amerikos Valstybių krašto apsaugos ministras (Dena-Bild)

Sovietų spauda apie amerikiečius

Maskva (UP). Rusų laikraščiai nuolat rašo, kad JAV esančios pajamos nacių Vokietijai, todėl eiliniai žmonės pradeda kalbėti apie Sovietų Sąjungos užpuolimo galimybes.

Dabar Rusijoje, gal būt, daugiau kalbama apie karą, negu kada nors nuo 1939 m. rugpiūčio mėn. Nė vienas rusas nekalba, kad rusai ruošiasi užpulti JAV, bet atvirksčiai. Tūlas sovietų pilietis susitikęs amerikietį klausia: „Kodėl JAV nori karo prieš mus?“ Nesvarbu ar jie skaito „Pravdą“ ar kitus literatūros bei mokslo leidinius — jie visi perša skaitytojui vienodą išvadą. Laikraščiai ir žurnalai aiškina savo skaitytojams, kad Amerikos vadovų planai nesisiskiria nuo Hitlerio. Ši tema išplečiama net į sporto sritį. Jeigu Vakaruose futbolo žaidėjas yra apdovanojamas, vienas rusų žurnalas jau rašo: „Tai yra gestas militarizmo linkme.“

„Tassas“ pradėjo išvardinti skaičiais Amerikos „turistus“ — visuomet šį žodį su klausutuku — Europoje. Rusų skaitytojas, žinoma, negali, kitaip suprasti, kaip tik panašumą tarp amerikiečių ir vokiečių „turistų“, kurie pradėjo invaziją. „Pravda“ neseniai rašė: „Be Amerikos kongreso atstovų, Praha užplūdo dar įvairūs turistai, įskaitant ir karo tačnybos žmones, žurnalistus ir visokius kitokius.“

Tuo reikalu vienas jų laikraštis rašo: „Jie keliauja po Europą išvienos valstybės ir

kita, kišdami visur savo nosis ir nieko nesivarždami. Jie mano, kad Europoje viskas parduodama: vyriausybės, parlamentai, politinės partijos ir kt.“ (NYHT)

ĮVAIRIOS NUOMONĖS APIE KOMINTERNĄ

Londonas (UP). Britų užsienio reikalų ministerija ryšium su kominternu atgaiviniu yra linkusi manyti, kad tuo pačiu yra formaliai nutraukiamas bendradarbiavimas tarp Vakarų demokratijų ir Sovietų Sąjungos.

Londono „Times“ rašo, kad kominternas esąs tinkama priemonė sukelti aliarmą Vakaruose ir paveikti dabar besivystančių politinių įvykių linkmę. Konservatorių „Daily Mail“ rašo: „Rusija atvirai skelbia vakarams diplomatinį karą“. Dabar esą aišku, jog kominternu „panaikinamas“ 1943 m. buvęs tik manevras, kad tinkamu momentu jį būtų galima vėl atgaivinti.

Prancūzų politiniuose sluoksniuose prileidžiama, kad Varšuvos deklaracija, kiek tai liečia Prancūziją ir Italiją, gali užkirsti kelią bet kokiam bendradarbiavimui tarp komunistų ir nuosaikiųjų socialistų. Visas tas naujasis „internacionalas“ yra traktuojamas ne kitaip, kaip naujas žingsnis prancūzų ir italų komunistų partijas pririšti prie Maskvos. Laikraštis „Le Monde“ čia įžiūrį tiesioginį smūgį Jungtinėms Tautoms. Dabar esą galutinai aišku, kad pasaulis yra suskėlęs į dvi stovyklas.

Amerikiečių duonos fabrikai jau ėmėsi taupumo, kuris apima tiek duonos gamybą, tiek ir jos paskirstymą. Numatoma, kad tuomi bus pasiekta 10% kviečių suvartojimo sutalpymas, kas sudaro tris milijonus bušelių per mėnesį. Kaip Euckmannas toliau paskelbė, visi alkoholinių gėrimų gamintojai esą paraginti laikotarpyje 60 dienų nenaudoti grūdų spirito gamybai. 60% spirito vartyklų yra jau nutarusios per pus sumažinti grūdų vartojimą.

SOVIETAI NEDALYVAUS BALKANŲ KOMISIJOJE

Londonas (BBC). Sovietų S-gos atstovas Višinskis, UN politinėje komisijoje griežtai pasisakė prieš dalyvavimą naujoje sudaromoje Balkanų įvykiams tirti komisijoje.

Gyvenimas reikalauja aktyvesnės veiklos

(LTB ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMO PROGA)

Kaip pranešama, š. m. spalio mėn. 9—10 dienomis įvyksta tremtinių atstovų suvažiavimas. Prieš kiek laiko buvo įvykdyti šiam suvažiavimui atstovų rinkimai, todėl susirenka pilnateisiai mūsų visos tremtinių bendruomenės įgaliotiniai aptarti praėjusių metų veiklą, tvirtinti LTB Vyr. Komiteto darbus, išrinkti valdomuosius organus ir apsvarstyti visą eilę kitų klausimų, kurie šiuo metu mums tremtiniams yra be galo svarbūs.

O šių klausimų, atrodo, yra labai daug, laukiančių skubaus sprendimo ir energingos LTB vyr. organų veiklos.

Mes gyvename jau trečiuosius tremties metus ir yra jaučiamas tam žikras moralinis ir mediaginis nusidėvėjimas. Ir tai, gal būt, natūralu, nes juk pačios mediaginės gyvenimo sąlygos nuolatos blogėja. Stovyklinis gyvenimas yra uždėjęs neišdildomus antspaudus ir kiekvienas bet kuria kaina nori iš šios aplinkos ištrūkti. Naujai įsisteigusį tremtinių globos organizaciją IRO, nors jau oficialiai pėremęsi DP globa, dar neparodė jokių konkrečių savo darbo metmenų, iš kurių galima būtų susidaryti tikras visos DP problemos sprendimo vaizdas.

Tremtinių sveikata silpnėja, nes nepakankamas maitinimas turi nemažos įtakos plėstis įvairioms užkrečiamoms ligoms.

Nors bendroji padėtis rodanti tam tikrų prosvaisčių ir atsiranda mūsų viltis suvirtinančių reiškinijų, vis dėlto, esame priversti skaitytis su platesnės emigracijos galimybe. Šis klausimas bus bene svarbiausias ir aktualiausias visai tremtinių bendruomenei. Ne paslaptis, kad tremtiniai dabar tiesiog serga emigracine liga ir yra pasiryžę važiuoti bet kur. Tokioms nuotajoms esant, savaime suprantama, įvairiems darbo vergų pirkliais dirva yra palankiausia. Patarti nukreipti kitur, arba sulaukyti, tiesiog negalima ir nėra kam, nes kiekvienas pastato kategorišką klausimą ir taip pat reikalauja kategoriško atsakymo.

Mūsų noras emigruoti kompaktinėje masėje, atrodo, pasiliks tik mūsų pačių pageidavimu, tačiau gyvenimo praktika suka mus sklaidymosi pusėn. Daug kas sprendžiama ne taip, kaip mes norėtume. Mūsų akys krypstą į JAV, tačiau ar šis klausimas išsispres teigiama mums prasme — šiandien dar būtų per anksti spėlioti.

Liūdniausia tai, kad bent iki šiol į emigruojančių skaičių gali pakliūti tik sveiki, raumeningi ir pavieniai asmenys.

Cia buvo paliesta tik maža dalis tų visų klausimų visumos, su kuria nuolatos susiduria lietuvis tremtinys ir kuris laukia iš savo atstovų aiškaus pasisakymo ir dar aiškesnio sprendimo.

Būtų netikslu manyti, jog visų klausimų sprendimas grynai priklauso nuo mūsų vadovaujimų organų veiklos ir jų daromų žygių, tačiau čia pat norėtume pabrėžti, jog energinga veikla, ryžtas ir nuolatinis budrumas labai daug gali padėti sprendžiant bendrus mūsų reikalus ir pakreipti dalykų eigą norima linkme.

Sia prasme negalima būtų užgirti LTB vyr. organų ligišolinę veiklą, kurioje buvo pastebimas pasyvumas, organizacijos stoka, tremtinių neinformavimas ar nedavimas nurodymų konkrečiais atvejais, nepakankamas ryšių palaikymas ir t.

Šios dienos numeryje:

GYVENIMAS REIKALAUJA AKTYVESNĖS VEIKLOS

PASAULIO VIESPATAVIMAS

MIGUEL DE CERVANTES SAAVEDRA IR MOSŲ LAIKAI (400 metų nuo Cervantes gimimo)

ATSARGIAI SU EMIGRACIJOS ĮKARSCIU (Mūsų spec. korespondento Anglijoje)

GRAZIOS KANADOS LIETUVIŲ PASTANGOS ir kt.

Vienur išgirstame apie kai kurių asmenų žygius perkelti didesnę tremtinių dalį į JAV Maine valstybėn. Kitur privatią iniciatyva važinėja entuziastingas Amerikos lietuvis po Kanadą ir širia galimus platesnę lietuvių emigraciją į tą šalį. Daug ką vilioja ir Pietų Amerika, nors tikslių informacijų apie tenyktes išsikūrimo ir pragyvenimo sąlygas mažai tėra ir tos pačios dažniausiai imamos iš geografijos vadovėlių. Vėl privatus asmuo informuoja esą gavęs iš „Argentinos“ Lietuvos Balso“ pranešimą, jog palengvėsiančios įvažiavimo galimybės į Argentiną.

Kadangi šios visos informacijos daugumoje yra skelbiamos mūsų tremtinių spaudoje, tai redakcijos yra nuolat atakuojamos skaitytojų duoti vienu ar kitu klausimu paaiškinimų, nurodymų, nors jos tegali perduoti tik tas pačias žinias, o be to jos nėra kompetentingos duoti patarimus, ar siūlyti savo sprendimus.

Berods, tie visi klausimai turėtų suplaukti į mūsų centrus, o iš ten jau būtų gaunamos tikslios informacijos.

Juk užjūryje, JAV, Kanadoje ir Pietų Amerikoje, gyvena daug mūsų tautiečių, veikia įvairios organizacijos, Pasiuntinys bei Konsulatai, todėl tiksli informacija bei nurodymai turėtų plaukti kaip tik iš tų vietų, betarpiai mūsų centriniams organams, o ne ateiti įvairiais privačiais kanalais grynai atskirų pasisventusių asmenų iniciatyva.

Kalbant apie informaciją, atrodo suprantama, jog LTB Vyr. Komitetas turėtų būti nuolatiniam kontakte su mūsų tremties spauda, kuri gali skubiai perduoti žinias visai tremtinių bendruomenei, formuoti jos nuomones, įtaiguoti vienokius ar kitokius apsisprendimus. Spauda tuo to pasitarinavimo niekuomet neatsisako, nes juk tai yra vienas pagrindinių jos uždavinių.

Tačiau šis kontaktas reikalinga stiprinti ir padaryti jį nuolatinu, o ne vien tik apsirubežiuoti LTB biuletenių siuntinėjimu ir jų skelbimu. Labai dažnai mūsų spauda paskelbia tokių žinių (ypač emigracijos ir kitais DP klausimais), kurios neatitinka faktinai padėčiai, ar mūsų vyr. organų turimom žiniom ir jų padarytiems sprendimams.

Mūsų kaimynai tauti visais klausimais būna geriau informuoti ir kartais mes turime naudotis jų surinkta medžiaga, ar teikiama informacijomis. Mes labai dažnai pasigendame LTB atstovų tose įstaigose ar pasikalbėjimuose su atitinkamais pareigūnais, kur vis dėlto, mūsų kaimynai prieina ir daug ko sužino bei laimi.

Kad šis ryšys tarp LTB vyr. organų ir mūsų spaudos nėra pakankamas, parodo ir šis suvažiavimas, kuriame ne visų laikraščių atstovai buvo pakviesti dalyvauti.

Reikia manyti, kad susirinkę LTB atstovai šiuos visus klausimus atsidėję apsvarstys ir išrinkti naujieji vadovaujantieji organai didesniu aktyvumu spres ir vykdys jiems uždėdamas atsakingas pareigas. Suaktyvinti veiklą verčia pats tremtinių gyvenimas ir kintančios sąlygos, o atsakomybės jausmas skatina dar ryžtingesnei kovai už ateitį ir laisvę.

H.2

Pinigų problemos pokarinėje Europoje

Kiekvienas karas palieka chaosą valstybės pinigų sistemoje. Karo ilgumas bei intensyvumas ir krašto ūkio atsparumas išorės jėgoms nulemia to chaoso didumą. Po Pirmojo Didžiojo karo Vidurio ir Rytų Europos valstybės pergyveno aštrias infliacijas, kurios tik po ilgų pastangų ir reformų buvo nugalėtos. Piniginės problemos po Antrojo Didžiojo Karo yra kiek skirtingos ir reikalauja kitų reformų, nors savo esmėje yra tos pačios kilmės, būtent — nuolatinis infliacijos pavojus ir pastangos joms išvengti.

Karui pasibaigus juodosios rinkos panaikinimas tapo svarbiausiu ūkio politikos uždaviniu. Problema visą laiką nenustojė savo aktualumo, nes kol viešpataus planingas ūkis su racionalizavimo ir kontrolės sistema ir kol nebus panaikintas prekių trūkumas, tol egzistuos juodoji rinka ir neigiamai veiks krašto ūkį.

VALIUTARINĖS PRIEMONĖS KARUI PASIBAIGUS

Kiekvieno krašto pinigų politikos pirmasis uždavinys tuoj po išlaisvinimo buvo pagrindiniai sumažinti pinigų kiekį apyvartoje ir pritaikyti jį esamam prekių kiekiui. Tai buvo pats svarbiausias uždavinys. Siekiant pašalinti pinigų perteklių buvo stengiamasi duoti lemiamą smūgį juodajai rinkai.

Notų apyvartos mažinimas yra viena sunkiausių ir drastiškiausių operacijų pinigų reformoje. Operaciją vykdančioms valdžioms tenka paskelbti negaliojančias ir pakeisti juos naujomis notomis. Technškai buvo tai įvairiose valstybėse skirtingai vykdyta. Bendra visoms reformoms buvo tai, kad buvo palikta apyvartoje visos mažosios notos tuo būdu norint išvengti panikos. Pinigų pakeitimas visose reformose buvo pravažtas kursu 1:1. Keičiamos sumos aukštis buvo įvairiai nustatytas. Lenkijos 1945 m. reformoje rubliai buvo neribotai keičiami į naujus zlotus, g. Generalinės Gubernijos zlotai tik iki 500 zlotų. Austrijoje 1945 m. lapkričio mėn. 30 d. dekretu buvo keičiama 150 RM. į šilingus, likusioji suma įnešama į atskira sąskaitą ir blokuojama. Olandijoje buvo išimtos iš apyvartos visos šimtinės ir inės-

tos ir blokuotas sąskaitas, iš kur galima buvo mokėti mokesčius.

Sios visos pinigų keitimo ribos ir priemonės pasirodė netobulos ir reikėjo daryti išimtis. Įvairiais, iš anksto numatytais atvejais, buvo leidžiama naudoti blokuotas sąskaitas tam tikroms išlaidoms apmokėti. Visoms reformoms charakteringa, kad buvo daromas skirtumas tarp privačių asmenų ir įmonių bei įstaigų. Šioms paskutiniosioms įstatymas buvo žymiai švelnesnis; privatus žmogus galėjo pasinaudoti blokuotomis sąskaitomis tik paskirais atvejais, taip pav. Austrijoje asmenys, neturintieji jokių pastovių pajamų, galėjo atsiimti tik 150 šilingų į mėnesį. Su laiku buvo daromos didesnės išimtis, kadangi juodoji rinka sumažėjo ir nekontroliuotų infliacinių kainų pavojus pranyko. Tuo keliu tačiau blokuotos sumos nebuvo sušaudytos. Jos visą laiką sudarė žymią sumą ir slėgė pinigų apyvartą, kadangi sąskaitų savininkai tikėjosi, jog visos blokuotos sumos po tam tikro laiko vėl bus išlaisvintos. Daugumos reformų autoriai nuėjo kitu keliu: visos blokuotos sumos buvo panaudotos kaip mokesčių politikos instrumentai, t. y. jos buvo konvertuotos į kapitalo vertes prieauglio mokesčius, arba pakaitos į ilgatermines priverstinas paskolas. Surinktos tuo būdu sumos buvo įvairiai sunaudotos. Kai kur buvo jos sunaudotos naujoms gamybos priemonėms išsigyti, bet daugumoj atvejų panaudota biudžeto deficitui padengti.

Įvykdžius tas pinigines reformas pinigų kiekis apyvartoje žymiai sumažėjo, ir taip: Čekoslovakijoje iš 51,2 milijardų kr. iki 23,0 milijardų; Olandijoje iš 5,5 milijardų guldenų iki 1,3 mlrd., Belgijoje iš 100,8 mlrd. fr. iki 28,5 mlrd. fr. Šių reformų pasekoje gyventojai turėjo žymiai mažiau laisvų pinigų ir negalėjo jais taip laisvai disponuoti, kaip prieš reformą. Uždirbtus pinigų reikėjo sunaudoti išimtinai būtino vartojimo prekėms pirkti, kurios buvo duodamos ant kortelių ir leidimų. Tuo pačiu metu produkcija žymiai pakilo ir rinka prisipildė įvairių produktais, taip kad kai kurioms prekėms galima buvo panaikinti racionalizavimą. Juodoji rinka turėjo saive pranykti, kadangi kiekvienas jau galėjo laisvai pirkti pageidaujamų produktų.

Ši procesą galima pastebėti Belgijoje, Olandijoje, Danijoje, Norvegijoje, Čekoslovakijoje, Italijoje, Prancūzijoje. Tuo būdu pinigų reformos sėkmingai atliko savo uždavinį ir leido išvengti daugelio pavojų ir krizių, kurias pergyveno Europos ūkis po Pirmojo Didžiojo Karo.

VOKIETIJOS PINIGŲ CHAOSAS

Visai kitu keliu nuėjo Vokietijos ir Austrijos ūkis. Vokietijoje nebuvo pravažta jokia pinigų reforma. Priežastys tam yra didžiojoje dalyje politinio pobūdžio. Reformos pravedimą ypač sunkina nesklaidumai tarp Rytų ir Vakarų ir vis labiau aiškėjantis Reicho skilimas į dvi Vokietijas. Kol nebus neutralizuotos valdžios, tol sėkminga reforma nėra galima. Pravažti gi reformą tik vakarinėms zonomis būtų per daug rizikingas politinis žingsnis, nes jis galutinai užantspauduotų Vakarų Vokietijos atsiskyrimą nuo rytinės dalies. Okiškai dėl to Vokietija ypatingai žiauriai kenčia ir turi tai apmokėti ūkio substancijos pastoviu nalkinimu.

Austrijos pinigų ūkio raida tuo įdomi, kadangi ji jaučia panašius, kiek silpnesnėje formoje pasireiškiančius, ūkinius sunkumus. Galima tad skaityti, kad Vokietija tam tikrame laipsnyje turės eiti analogišku keliu ir imtis panašių priemonių, kokias ėmėsi austrų vyriausybė. Atskiram rašinyje teks smulkiau išnagrinėti Austrijos pinigų reformą. Čia tik trumpai tenka pastebėti, kad Austrija jau gan seniai pravedė drastišką pinigų sumažinimo operaciją ir visomis priemonėmis siekia sureguliuoti pinigų ūkį. Tačiau sunkiai tai sekasi ir nuolat kyla reikalas pravažti naują pinigų reformą. Vienu tačiau atžvilgiu Austrija toliau pažengė negu Vokietija, ir būtent, skirtumas tarp oficialiųjų ir spekuliatyviųjų kainų yra žymiai mažesnis ir pastebima aiški tendencija juodajai rinkai kontroliuoti. Gali būti valdžios organams kontroliuoti ligšiolinę juodąją rinką yra svarbus veiksnys pinigų politikoje. Vokietijoje tos galimybės nėra; taip pat nėra vilčių artimiausioje ateityje panaikinti juodąją rinką. Ūkinio atžvilgiu yra tai neapsakomas nuostolis valstybei ir tautai.

Dr. J. B.

Gyvenimo sąlygos ir uždarbai

Amerikiečių pramonės žurnalas „Factory Management and Maintenance“ rašo apie platų tyrinėjimą visame pasaulyje, kokios po karo yra darbininkų gyvenimo sąlygos įvairiose valstybėse. Tyrinėjimai daryti iš viso 14-oje valstybių. Išaiškinta, kad keturiose iš šių valstybių „darbininkai tikrenbėje yra prie bado ribos“.

Geriausiai darbininkas dabar gyvena JAV. Šitokia padėtis esanti ne tik po karo, bet jau buvusi ir prieš antrąjį pasaulinį karą. Kad tai įrodytų, amerikiečių žurnalas mini sekančius iliustracinius skaičius apie padėtį 1940 metais. Tuomet amerikiečių darbininkas už vienos valandos darbo atlyginimą galėjęs nupirkti 7,5 svaro duonos, anglų darbininkas 5,2 svaro, vokiečių darbininkas 2,5 svaro, o rusų darbininkas 1,9 svaro. Kad uždirbus vienus marškinius, amerikiečių darbininkas 1940 m. turėjo dirbti vieną valandą ir 28 min., anglų darbininkas keturias val. ir 3 min., belgų — penkias val. ir 49 min., prancūzų — penkias val. ir 3 min., vokiečių — devynias val. ir 50 min.

Tais pačiais 1940 m. prancūzų darbininkas turėjo dirbti 7295 valandas, kad uždirbtų vidutinį automobilį, Vokietijoje galėjo išsigyti tokį pat automobilį per 3522 valandas, tiek pat daug turėjo dirbti anglų darbininkas, o amerikiečių darbininkas galėjo uždirbti tokį automobilį per 853 valandas.

Žurnalas nurodo, kad darbininko gyvenimo sąlygas pagerina ne planingas ūkis ar pašalpos, bet aukšta produkcija ir žema savikaina.

Apie sąlygas po karo žurnalas rašo šitaip: JAV darbininkas gyvena moderniaje 6 kambarių namelyje, kurį gali išsigyti ge-

romis išsimokėjimo sąlygomis. Jo naudojime yra visi namų ruošos reikmenys; vaikas važiuoja į mokyklą autobusu. Dabar jis įstengia sutaupyti tik 10 dolerių per mėnesį, tuo tarpu prieš karą sutaupydavo apie 40 dolerių. Valgyti turi pakankamai. Kasmet jis gauna dvi savaites atostogų.

Prancūzijos darbininkas nuo 1940 m. praktiškai dirba „už valgį“. 75% iš savo pajamų jis išleidžia produktų išsigijimui sau, žmonai ir vaikui. Turi du kambarius ir virtuvę; nėra centralinio apšildymo ir šilto vandens. Nuo karo pradžios jis negalėjo išsigyti naujos rūbų eilutės. Žmona taip pat turi dirbti.

Anglijos darbininkas ir jo šeima gyvena 4 kambarių bute su viena ugniaviete ir mažu elektriniu šildytuvu. Maistas nepakankamas. Jis turi siuvamąją mašiną, kuria žmona siuva rūbus. Jo radio aparatas 10 metų senumo. Sutaupo 6 dolerių savaitėje ir atideda pakankamai daug senatvės dienoms. Tiki, kad artimiausioje ateityje išgys nuosavą namą ir automobilį.

Vokietijoje dažniausiai gyvenama rūsyje po sugriautu namu. Produktų ieškojimas užima didesnę dalį žmonos laiko. Dažnai ir darbininkas pats trunko darba, kad suradus produktų. Seimos santaupos ir atliekami rūbai jau seniai iškeisti į maistą. Dirba 42 val. savaitėje, nes prie dabartinio aprūpinimo daugiau neįstengia.

Svedijoje darbininkui priklauso 3 kambarių butas nuosavame namelyje. Namą pirktas išsimokėjimu per 30 metų iš savivaldybės arba valstybės. Vaikas mokykloje gauna pietus nemokamai. Maisto normos pakankamos, bendrai maistas tiek pat geras kaip ir amerikiečių darbininkų. (St. apd. Str.)

Atomo kontrolė ir saugumas

Amsterdamas (UP). Britų filosofas lordas Russell šiandien (IX. 30) pareiškė, kad Rusijos — Amerikos sąjūdas „neišvengiamas“, jeigu Rusija nepriims Amerikos pasiūlymo dėl tarptautinės atomo kontrolės. „Labai panašu“, sako Russell, kad karo galima būtų išvengti, jeigu visas pasaulis Rusiją „paspasautų“ priimti Amerikos pasiūlymą. Ir, atrodo, Rusiją galima būtų palenkti.

Savo paskaitoje Amsterdamo universitete jis dar pasakė: „Jeigu sprendimas būtų daromas vienu ar dviem metų laikotarpyje, kada dar tik viena pusė turi atomines bombas, to sprendimo padariniai nebūtų labai katastrofiški, nes karas būtų trumpas“. Amerikos atomo kontrolės planas, jeigu jis būtų priimtas, mano lordas Russell, duotų vilties ir taiką, nes tai būtų svarbus žingsnis pasaulio vyriausybės linkme.

Jo manymu, karą galėtų sutrukdyti stipri pasaulinė organizacija. Tam įvykdyti yra du keliai. Pirmas, jeigu viena galybė — valdytų pasaulį; antras, susitarus didžioms valstybėms ir sudarius tarptautinę karinę jėgą iš daugelio atskirų valstybių karinių jėgų. Pirmas būdas nėra geras, bet lengviau įgyvendinamas. Kas liečia pasaulinę vyriausybę, tai Amerika norėtų eiti prie jos sudarymo, bet Rusija tam priešinosi.

Anglijos darbiečių partijos narys Peeras, turėdamas mintyje atomines bombas išvystymą ar bakteriologinį karą, pasakė: „Klausimas ar žmonija išliks ar vaidysimės tol iki visi būsim negyvi?“

* Atenuose kalbama, kad neužilgo bus sudaryta turkų — graikų generalinių štabų viena bendra koordinacinė komisija. (DPD)

James Burnham knygos

PASAULINIS VIEŠPATAVIMAS

santrauka

1940 metais amerikietis James Burnham, New Yorko Universiteto filozofijos profesorius, parašė knygą (The managerial revolution“), sukėlusią J. A. Valstybėse didelio susidomėjimo, daug kalbų ir sensacingų atsiliepimų. 1940 metais tas pat autorius išleido naują knygą, pavadintą „The struggle for the world“, kurioje jis labai originaliu būdu iškelia pasaulinės taikos problemas, ir atskiruose skyriuose plačiai apžvelgia ir įvertina slaviskojo ir anglosaksiskojo pasaulių idėjas. Daugelyje tos knygos vietų J. Burnham labai atvira ir sąžiningai mėgina atspėti Europos ir pasaulio ateitį. Bendroji autoriaus galvojimo tendencija sutampa su Emery Reves „Taikos anatomijoje“ išdėstytais tezėmis.

Redakcija mano būsiant labai naudinga supažindinti skaitytojus su Burnham samprotavimais dar ir dėl to, kad jie ir iki šiol yra palikę labai aktualūs. Daugelis Burnham siūlomų minčių jau yra radę aktualų pritarimą Amerikos politikoje. Red.

ATSISAKYMAS NUO VALDŽIOS

Jei mūsų aukščiausias tikslas būtų išspręsti galutinai atominio ginklo problema, išspręsti karo ir politikos problemas ir įgyvendinti visuotiną ir pastovią taiką, tai tuo pačiu ir priemonės tam tikslui pasiekti būtų jau nurodytos. Šiam reikalui priemonės yra žinomos nuo seno. Lakūs žodžiai, kuriuos mes sujungiame su Kristaus, Budos, Konfucijaus ir Loates vardais, pasauliui yra davę tūkstančius variantų.

Mes galėtume naudotis pastovia taika tik viena vienintelė sąlyga, jei mes esame pasirodę atsisakyti nuo valdžios ir atsisakyti visiškai ir galutinai. Tai yra vienintelė priemonė: kitos priemonės taikai įgyvendinti nėra.

Atsisakius nuo valdžios visos politinės problemos, net pati politika ir karas, kurs sudaro politikos dalį, nustotų aktualumo ir paliautų egzistavimos, nes politika yra niekas kita, kaip kova dėl valdžios. Bet atsisakyti reikėtų totališkai, nes kol mūsų aspiracijoje bus šiek tiek sios rūšies „nesvarumo“, kol mes atsisakysime bent ką paaukoti iš „mūsų nuosavybių“, tol galime būti tikri, kad ateis diena, kada mūsų norai susidurs su kitų siekimais ir taip palengvina mes būsimę priversti spręsti klausimą jėgos pagalba.

Jei aš nieko nesiekiu, aš negaliu nusivilti ir mano pastangomis. Jei aš nieko neturiu, niekas negalį būti iš manęs ir pavog-

ta. Jei laisvė, šeima ir net pats gyvenimas man yra niekis, tai kas galėtų mane privergti? Atsisakydamas nuo valdžios, aš apsigaubiu imunitetu prieš ją. Absoliutiniu atsisakymu aš tampa absoliutiškai laisvas, nes mano laisvė nepriklauso šiam pasauliui. Tuo būdu atsisakymas nuo valdžios reiškia tam tikrą individualinės dvasios revoliuciją. Ir tai tokią revoliuciją, kurią kiekvienas asmuo gali savyje pravažti iki galo. Nieko nesiekiant, man nereikia tartis, nereikia kalkuluoti galimybių, nereikia studijuoti socialinių jėgų, nereikia nei organizuoti nei su kuo nors susidurti. Aš galiu veikti visiškai vienas, remtis tik savimi ir savo šaltiniais, tariant, kad Dievo pasaulis yra mumyse pačiuose.

Religijos mistinių formų padūdimas, taip vaizdžiai besireiškias Vakarų visuomenėje turi — mano nuomone — labai didelę simpatiją svarbą. Bažnyčių reprezentuojama religija, įjungta į socialinę organizaciją nusileidžia tuo būdu iš Dievo karalijos į pasaulio karaliją... Šiuo keliu ji neišvengiamai imasi kovą dėl valdžios. Misti-cizmas, plaukias iš žmogaus dvasinių gelmių, jam susidūrus su Universumu, susijungia neįtikinamai su nuo valdžios atsisakymo problema.

Ir šis žmogaus pasinešimas į misticizmą yra atžymėtas jautriausiu istorinių barometrų skaleje. Kairieji intelektualai, kaip Gerald Heard, Aldous Huxley (šis pastarasis šiuo metu yra UNESCO direktoriumi. Vert.), Ignazio Silone, Evelyn Waugh — vis tai vardai tarp jaunųjų intelektualų Vakaruose. Eilėje bažnyčių — būtų jos katalikiškos ar protestantiškos sutinkame ta patį reiškinį dažnai sukeliantį nerimąties aukštoje hierarchijoje. Prie tų reiškinjų galima iš dalies prijungti tokius judėjimus, kaip prancūzų egzistencializmas, kaip neoprotestantizmas su savo tendencijomis ir Kierkegaardo teorijas, kaip kai kurių katalikų teologų atsitraukimą nuo tomizmo ir nukrypimą į augustinizmą ir net platonizmą. Šis naujas impulsas yra išnaudojamas tuo tarpu nedidelės vertės rasytojų, kurie gamino knygas, pilnas „misticizmo“, mėgiamas literatūrinės visuomenės ir pasiekiančias didelius tiražus.

Kaip viskas čia pasaulyje, taip ir misticizmas tampa įmone. Nedaug iš geriausiųjų pasilieka gryni iki galo daugelis susi-

žavi Hollywoodu ar kitokiomis pelningomis antologijomis. Bet reikia viską daryti, kad šios mūsų amžiaus nuosėdos neaptemdytų naujosios misticizmo nuotaikos, plaukiančios iš dvasinio šaltinio, kuris daug kartų panašiais laikais yra atnešęs žemei skaidrus vandens. Akivaizdoje socialinės krizės, kuri atrodo esanti neišsprendžiama empirinės analizės keliu, žmonės arba tam tikri žmonės stengiasi ją išspręsti misticizmu ir visišku atsisakymu nuo valdžios. Asmuo, kurs jau yra savyje įgyvendinęs misticizmą revoliuciją, sprendžia visas politikos, karo ir atominio ginklo problemas lygiai taip pat, kaip ir kiekvieną kitą materijos prob-

M. Biržiška

VILNIAUS UNIVERSITETAS

1940 — 1941 metais

UNIVERSITETO SANTVARKOS PAKĖITIMAI IR KITOS PERMAINOS

Yasaros ir rudens mėnesiais Partijos diktuojama ministerijos-komisarijato vadovybė įvykdė eilę permąnų universiteto santvarkoje ir sąstata, nustatydamas tolimesnio darbo kryptį jam priartinti prie visasąjunginio universitetų tipo, tačiau patį universiteto perreformavimą į tarybinį universitetą palikdama ateičiai.

Svarstant universiteto reformų klausimą nei rektorius, nei universiteto senatas nei universiteto taryba, nei fakulteto Tarybos nebuvo kviestos ir ne todėl, jog reformos buvo atliekamos vasaros atostogų metu (tuo laiku profesoriai buvo išvažiuavę atostogauti, tad išsiskirstę po visą kraštą, tačiau, reikalui esant, visus buvo galima sukviesti į Vilnių), bet jog tie pakeitimai kaip tik lietė patį universiteto vadovybę ir profesūros sąstatą ir smarkiai kirtu nusistojusią universiteto santvarką ir tradicijas.

Rektorius, tarpininkaujant artimiems jam asmenims, ypatingai iš universiteto jaunesniojo mokslo personalo tarpo, dalyvausio pasitariant ir nestatant tuos ar kitus pakeitimus Universiteto darbe, ne tikėtai bendrai buvo painformuotas apie pasitarimų eigą, sprendžiant universiteto reikalus, bet taip pat per tuos asmenis arba per Žlugždą stengėsi užbėgti už akių per skubiems ir Universitetui labai žalingiems arba kai kurių profesorų ar Universiteto darbuotojų atžvilgiu perdauv neteisingsiems sprendimams, kas betgi jam ne visados tepasisekdavo. Universiteto reikalus aptariant dalyvavo partiečiai lietuviai ir žydai arba Partijos simpatikai, kurie mokėsi Lietuvos Universitete, ir šiaip kairiųjų pažiūrų jaunimas, kurių daugumas tikrai norėjo pašalinti visas kliūtis Lietuvos universitetams tapti ir klestėti, kiti betgi, neįstengę nusikratyti asmeniškų sumetimų ir net sąskaitų kai kurių profesorų atžvilgiu. Visiems katalikams, tautininkams ir pan. buvo priklašamos reakcinės pažiūros arba aktyvus dalyvavimas prez. Smetonos partijoje, kitiems silpnas mokslineis pasirošimas, dar kitiems per didelį šurkštavimą santykių su studentais arba net per didelį egzaminuose reikalavimą. Dėl vienu ar kitu priežasčių buvo pašalinta iš Vilniaus ir Kauno universitetų keliasdešimt profesorių, o kai kuriuos pavyko apginti tik tam tikram laikui, per kurį galutinai

lema. Medžiaginis pasaulis ir socialinis pasaulis tampa M a y a: iliuzija. Dyasia, besisukverbianči i mistikos Nirvano neaptariamą realybę, palieka laisva nuo groteskinių fantazijų. Sprendimas, paremtas misticizmu, negali būti sugriautas jokiais logikos argumentais.

(Bus daugiau)

* Irano ministeris pirmininkas Sultaneh gavo parlamento pasitikėjimą, kuris buvo išreikštas 93 balsais prieš 12 balsų. 11 atstovų susilaikė nuo balsavimo ir 4 padavė tūšias korteles. Sovietų naftos koncesijos klausimas bus svarstomas slaptame parlamento posėdyje.

* Rumunijos ekskaralius Karolis ir jo žmona, buv. ponia Lupescu, atvyko iš Pietų Amerikos į Lisaboną. Portugalijoje jie žada gyventi keletą metų.

Jo manymu, karą galėtų sutrukdyti stipri pasaulinė organizacija. Tam įvykdyti yra du keliai. Pirmas, jeigu viena galybė — valdytų pasaulį; antras, susitarus didžioms valstybėms ir sudarius tarptautinę karinę jėgą iš daugelio atskirų valstybių karinių jėgų. Pirmas būdas nėra geras, bet lengviau įgyvendinamas. Kas liečia pasaulinę vyriausybę, tai Amerika norėtų eiti prie jos sudarymo, bet Rusija tam priešinosi.

* Atenuose kalbama, kad neužilgo bus sudaryta turkų — graikų generalinių štabų viena bendra koordinacinė komisija. (DPD)

KULTŪRA LITERATURA MENAS

MIGUEL DE CERVANTES SAAVEDRA IR MŪSU LAIKAI

400 metų nuo Cervantes gimimo

Šių metų spalio mėn. 9 d. suėjo lygiai 400 metų, kaip gimė didysis ispanų rašytojas, nemirstamojo „Don Kichoto“ kūrėjas, Miguel de Cervantes Saavedra. Minėdami šią, palyginti, reikšmingą sukaktį, žvilgtelėkime, kuo gi Cervantes reikšmingas ir būdingas šiais mūsų XX-jo šimtmečio laikais, skiriančiais jį nuo mūsų šiuo žymiu laiko tarpu. Iškilęs visuotinės literatūros plotmėn, Cervantes, tiesą pasakius, tik mūsų valstybės santėmo dienom pasiekė mus pilnu gimtuoju žodžiu; lig tol jis tebuvo pažįstamas arba iš svetimų kalbų vertimų arba jo pagrindinis veikalas tik santraukoj tebuvo prieinamas.

Kad geriau suprastumėm Cervantes kūrybą, pažiūrėkime, kokiais gi laikais teko jam gyventi ir kurti. Cervantes gimė 1547 m. spalio mėn. 9 d., Alcalá de Henares, senajame universiteto mieste. Pakrikštytas jis buvo Santa Maria bažnyčioje ir krikšto akmuo bei krikšto ištrauka dar ir šiandien toji bažnyčioje tebėra išlikę. Būsimajam didžiajam rašytojui per krikštą duotas Miguel, t. y. Mykolo, vardas. Antrąją pavardę dalį — Saavedra — paveldėjo jis, pagal to laiko ispanų paprotį, iš savo senelės. Senelis iš tėvo pusės buvęs advokatas. Cervantes tėvas, Rodrigo de Cervantes, buvo keliaujantis gydytojas ir pirmiaisiais vaiko metais daug keliavęs. Tačiau šeima buvo nemaža — be Miguelio dar būta šešių vaikų, ir jiems išmaitinti reikėjo nemažą įrišio. Ilgesnį laiką jie, sako, gyveno Valladolido mieste, kur vaikai mokytą lankė. Apie Miguelį sakoma, kad jis jau nuo mažens buvo įtikęs į skaitymą, ir gavėje radęs kokį popierėlį, jo nepalikdavęs neperskaitęs (kaip tas gėrisis De Amicis „Sirdies“ berniukas). Manoma, kad du metus Cervantes bus lankęs Salamancos universitetą. Bet žinoma tik tai, kad turėdamas dvidešimt metų amžiaus, jis buvęs studentu Madride ir parašęs eiles Izabelės Valois, Pilypo II trečiosios žmonos, mirties progai. Būdamas jau pilnamečiu, Cervantes išvyko į Romą, ir toje kėlionėje lydėjo garsumą kardinolą Acquavivą. Jo vyresnysis brolis Rodrigo tarnavo kariuomenėje ir ta tarnyba bus susidomėjęs Miguel, nes po kelių mėnesių jis metė tarnybą pas kardinolą ir ėmėsi kariuomenės. Kautynės laimėjus Cervantes buvo sužeistas trimis šūviais: dviem į krūtinę ir vienu į kairę ranką, kuri liko sutraukta, bet ne visai prarasta, kaip dažnai tvirtinama. Gal būt, šis trečiasis šūvis bus išėjęs į nauda, kad Cervantes atsidėjo savo mėgiamam darbui — rašymui.

Nepaisydamas šių žaizdų ir nebesugydamas savo kairiosios rankos, Cervantes vis dėl to dar ir toliau dalyvavo kautynėse ir visur pasižymėdavo. Bet pagaliau, įgrišus karui, nutarė grįžti į Ispaniją. Išvyko laiveliu su savo broliu Rodrigo ir kitais keleiviais, tikėdamiesi laimingai grįžti namo. Bet jų vilnis sugriovė maurai, pasiga-

vė jų laivelį ir privertė keliauti į Alžyrą. Čia Cervantes praleido penkis sunkius ir audringus metus kaip belaisvis. Taj buvę kancijos, bandymo pabėgti ir kantrybės metai. Tačiau ir tokį sunkiu metu nepraradęs nei optimizmo nei humorą. Pagaliau jo namiškiai, sužinoję apie jo likimą, surinko reikalingus išpirkimo pinigus, ir taip Cervantes pagaliau pasiekė savo tėviškę. Grįžo turėdamas jau per trisdešimt metų amžiaus, apie dešimtį metų praleidęs svetur.

Pagaliam, vis dėlto, Cervantes ėmėsi literatūrinio darbo. Tuo metu parašė pastoralę „La Galatea“ ir du vaidinimus „Alzerrijos gyvenimas arba papročiai“ ir „La Numancia“, kur rodo numanciečių (senovės Ispanijos miesto gyventojų) herojinį atsparumą prieš romėnus (apie 133 m. pr.

Kr.). Iš rašymo turėjo maža naudos ir teko verstis įvairiaisiais kitais darbais, net sonetų rašymu knygoms reklamuoti! Vedęs moterį iš Esquivias, kuri jam jokio kraičio neatnešė, savo sunkios padėties nė kiek nepalengvino. Dar turėjo kitokių šeimyninių nesmagumų.

Taip gyvenimo gerai subrandintas, Cervantes ėmėsi rašyti knygas apie Riterį iš La Mančos, kur turėjo pajaukti to laiko riterių romėnus, potvyniu užplūdusius, kuriuos Cervantes gerai žinojęs ir, sako, pats mėgęs. Sakoma, jog šios knygos idėja bus gimus Sevilijos kalėjime esant, bet tai nėra tikra. Nėra tamsesnio laikotarpio Cervantes gyvenime, kaip prieš pasirodant „Don Kichoto“ pirmajai daliai.

1603 m. Cervantes persikėlė į Valladolidą, kur buvo ir Pilypo III dvaras. Gal būt,

reikėjo čia vyksti dėl atsiskaitymų, o gal tikėjosi kokios dvaro malonės. Labai vargingoje miesto dalyje apsigyveno mažame butelyje. Sako, čia buvus rašoma pirmoji „Don Kichoto“ dalis. Sąlygos buvo labai vargingos: buto apacioje smulkė, o viršuje — prastos viešos reputacijos vietovė... Kas norėdavęs patekti iš smulkės į tą vietovę, turėdavęs praeiti pro pat Cervantes rašomąjį stalelį...

1604 m. rugsejo 26 d., kai Cervantes turėjo bemaž 58 metus amžiaus, jo leidejas Robles gavo leidimą išleisti pirmąją dalį „Don Kichoto“. Tačiau leidejas nesitiekė kažkokio pasisekimo, nes leidimą išėmė tik vienai Kastilijos provincijai. Tad ir honorarą autorius bus ne kokį gaves.

Išleides pirmąją „Don Kichoto“ dalį, Cervantes dar gyveno 10 metų. Knygos pasisekimas bus sužadinęs jo kūrybinę ugnį: jis dar parašė to veikalą antrąją dalį, „Pavyzdines noveles“, „Kėlionę į Parnasą“, keletą komedijų ir trumpesnių vaidinimų teatrui, ir „Persiles ir Sigismunda“, kuriuo kūriniu ir užbaigė savo rašytojo karjerą. Mirė Cervantes 1616 m. Madride.

Nors ir sunkų ir trankų gyvenimą gyvendamas, Cervantes niekad nenustojęs ju-moro ir optimizmo. Buvęs korektiškas ir tolerantiškas, nors gyveno maža ką tolerantiškesniame amžiuje, kaip mūsų šis. Kažkas pasakė, kad Cervantes buvęs krikščionis, nes už krikščionis, tai yra krikščionis išsiskyręs už savo amžiaus krikščionis. Tai vis dėl to buvo tikras idealistas, kuris gy-nė Europos kultūrą nuo turkų antplūdžio, kaip mūsų Jonas Sobieskis, išgelbėjęs Europą nuo barbarų, ar Adomas Mickevičius, rinkęs pulkus savo tėvynei gelbėti, ar Jurgis Baironas, ėjęs už Graikijos nepriklausomybę kovoti... Nors jo knygos buvo užsimušamai perkamos, Cervantes vis liko vargšas, beturtis (koks gi idealistas kada turtus susikrovė?). Bet jis buvo patenkintas, pilnas humoru ir optimizmu, kantriai nešęs savo likimą, už savo idealizmą tvirtai kovojęs, kaip jo tautietis Ignacas Loyola kietai kovojo už katalikybę.

Gyveno Cervantes besibaigiančio (vėlyvojo) renesanso metu, buvo kito didžiojo literatūros genijaus, Sekspyro, bendralaikis. Kai „Don Kichotas“ yra jo žymiausias satyrinis veikalas, jis ir satyra ne visad buvo patenkintas. Anai, sako jis, kitos mano novelės buvo satyrinės, bet ne pavydinės, tą klaidą atitaisydamas leidžiu „Pavyzdines noveles“ (Novelas Exemplares), ir kiekvienoje tų novelių buvo įkūnyta kokia nors dorybė.

Zvilgtelkim, kuo gi Cervantes „Don Ki-

chotas“ mums ir šiandien, XX amžiuje reikšmingas. Tai bene vienintelis veikalas, sako vienas kritikas, kurį po spaudos išradimo iki jo pasirodymo žmonija būtų taip plačiai skačiusi. Tautinė Ispanų Biblioteka didžiuliam kambaryje talpina visą „Don Kichoto“ laidą. Kitam tokiame kambaryje kažin ar tilptų literatūra apie tą veikalą. Į visas kultūringas kalbas jis buvo išverstas. Lietuvių kalboje tik paskutinių metų buvome susilaukę pilno ir gero Pulgjo Andriusio vertimo, o pirmiau tenkin-tasi tik P. Karklio padaryta to veikalų san-trauka.

Pats Cervantes galvojo kitokį veikalą pa-rašyti, nei jis išėjo: jis tik rašė riterių ro-manų satyrą, o ši koncepcija — dėl joje įdėto genialumo — tapo daug svarbesnė iš-va. Sainė — Beuve sako, kad tai „žmo-giškumo šventraštis“. O Macauly mano, kad tai geriausias bet kada parašytas ro-manas, žinoma, ne ta prasme, kad atitiktų mūsų laikų romano sąvokai, bet ta, kad reta rasti kitą veikalą, taip populiariai pra-dėta. Perskaitę pirmąją „Don Kichoto“ dalį, skaitytojai dar nebuvo sotūs — norė-jo tęsinio, o jo vis nebuvo. Atsirado toks žmogus, pasivadinęs Alonzo Fernandez de Avellaneda Tordesillas, kuris norėjo patai-kauti skaitytojams, visai savo veikalą įžangoje išniekindamas tikrąjį autorių. Cer-vantes tuoj ėmėsi išleisti tikrąjį savo vei-kalo tęsinį ir įžangoje labai sąmojingai at-siskaito su tuo laiku taip suprastu plagija-torium.

Tik ta antroji, gilesnioji, veikalų pras-mė svarbi mums ir šiandien, bemaž po pusketvirto šimto metų. Don Kichoto, to „išmaningojo hidalgos iš La Mančos“ as-menyje įkūnyti riterių idealai, o ginklane-rio Sančo Panšo asmenyje — materialistinis gyvenimo supratimas. Atseit, turim reikalo su idealizmu ir materializmu supratimu, iš-reikštu literatūrine forma. Psichologiniu atžvilgiu matome romantinio optimizmo ir proletarinio materializmo bei kasdienisku-mo susidūrimą, o estetiniu — charakterių ir stilius meną.

Don Kichoto nuotykius, galime tikrai suprasti, kad, pagal aSint-Beuve, tai žmo-gaus gyvenimo knygų knyga — ar ji imsi rimtai, ar ji imsi linksmai, gyvenimas vis vien bus „kvalyčių krūva“, ir tik vienas jų turės daugiau, kitas mažiau, bet nė vienas nebus laisvas. Ne tiek vienalytės fabu-los, kiek charakterių atskleidimo randame Cervantes veikalė.

Tie du charakteriai — idealisto ir mate-rialisto — kaip išpauti iš gyvenimo med-žio amžinai liko žmonijos kovos simbolis — įveikiant materializmą, kopti per idea-lizmą į išlyginto gyvenimo aukštumas.

A. Rimtenis

Miguel de Cervantes Saavedra

DON KICHOTO SKUNDAS DULCINEJAI

(Iš „Don Kichoto“)

Didingi medžiai, tiesiantys rankas
Garbingai puošia lygumas žvijas;
Jūs krūmai, gėlės, džiuginą lankas
Ir viespataują šičia su garbe!
Jei graudį kelia mano aimana,
Klausykite, kaip meilė toj liūdna!
Kai vienas su jumis čionai budžiu,
Jūs vystat su manim tyliai;
Bet atgaivinsiu jus lietuvi žviežiu,
Aplaištysiu jus ašarom giliai.
Vienas, nors ir mintim suartėjęs,
Liūdžiu, kad nėra čionai Dulcinėjos iš Tobozo.

Tikrosios meilės vergas, aš renkuos
Šią vienumą, šias lygumas tuščias,
Ir norint be kaltės, aš liudiju tylus,
Kaip sunkiai tenka nešti šias kancias.
Už ką turiu kentėti jas, nežinau,
Tik grauziuos, šėlstu, nykstu vis labiau:
Vis dega siela man lengva ugnim,
Aš veltų grauziuos, veltui aš verkiu,
Saukiu kaip žmonės skausmą nešdami,
Degu, bet atgailėti negaliu.
Vienas, nors ir mintim suartėjęs,
Liūdžiu, kad nėra čionai Dulcinėjos iš Tobozo.

Kai aš kilniai dagių taku žengiu,
Vejuosi garbe, mirgančią toli,
Man teikia aimanų skaudžių
Ir meilės be vilties lemtis žiauri.
Taip sėdžiu vienas ant uolų žvarbių,
Zvaigždes prakeikiu, mylimą gerbiu.
Nebežeria jau meilė spindulį
Ir šėlsta jį gvyatčių vien pilna,
Negaili šurpo ir skaudžių dyglių,
Iš proto savo vergą tremdama.
Vienas, nors ir mintim suartėjęs,
Liūdžiu, kad nėra čionai Dulcinėjos iš Tobozo.

Išvertė A. Rimtenis.

VILNIAUS UNIVERSITETAS... (Bus daugiau)

Visos studentų korporacijos ir organizacijos buvo uždarytos. Studentų atstovybė buvo paleista. Jos vieton, pati save pasiskyrusio komсомоlo rektorijai buvo pristatytas tvirtinti studentų komitetas, susidedąs iš lietuvių, žydų, lenkų ir gudų (komiteto sąstatas nekarta keitėsi, tik tai kiekviename komitete buvo Irena Povilavičiūtė karšta ir be pusiausvyros bolševizmo naujokė), ir nurodyta, jog komсомолis turi būti remiamas, jam būtų duodama pirmenybė skiriant stipendijas, priimant į bendrabutį, Akademiniuose Namuose būtų pavestos patalpos komjaunuolių organizuojamam studentų klubui ir pan. Su dideliu sunkumu tepasisekė apginti renka-mųjų kursų seniūnų tvarką, kurie svarstant atleidimą nuo mokesčio, skirstant stipendijas ar šiaip nustatant kursų reikalavimus tarp fakultetų vadovybės ir studentų, nekarta ypatingai vykusiai padėdavo sprendžiant tuos reika-lus, teisingai stipendijas skirstyti ir t. t.

Kadangi daugumas naujos įvietimo vadovybės potvarkių ir įsakymų aiškiai prieštaravo Universiteto Statuto nuosta-tams, ir tebuvo motyvuojama „lemiamos valandos revoliucingu-mu“, tad Statute panaikinta eilė straipsnių, o kiti buvo papildyti arba pakeisti, įsakant tuo tenkintis iki bus patvir-tintas naujas (nuolatinis) Statutas, kuris kelių mėnesių bė-gyje Senato ir ypač prarektorius Bulovo pastangomis ir darbu suderintas su privalomu tarybiniais universitetams Statutu, komisarinės valdžios buvo patvirtintas, bet nesuskubta praktiškai pritaikyti, kai komisaras drauge su Raudonąja Armija gavo trauktis iš Lietuvos.

Sustiprinta rusų kalbos dėstymas kaip būtinuos TSRS vi-daus santykiuose. Dar rudenį Aukštųjų Mokyklų Tarybai Maskvoje, kaip vadovaujantį visų TSRS universitetų istai-gai (Soviet Vyššei Skoly), pareikalavus įvairių informacijų apie Vilniaus universiteto padėtį, žinios turėjo būti pateiktos rusų kalba, bet Universitetas dar neturėjo rašomųjų mašinėlių rusiškoms raidėms, tad pirmoji informacija buvo parašyta lotyhiškais raidėmis, kurios sudarė daug rūpesčio maskviškel kanceliarijai, nepažįstančiai lotynų alfabeto, tad vos bepaskaičiusiai tomis raidėmis parūpintą rusišką tekstą. Iš tos bėdos išgelbėjo senosios kartos Maskvos profesorai, pažįstantieji lotynų raides, o Universitetas gavo iš Maskvos prašymų rašyti rusiškais raidėmis, kas paskubino gavimą iš ten rusiškų šriftu rašomųjų mašinėlių.

NAUJŲ STUDENTŲ PRIĖMIMAS UNIVERSITETAN

Kiek seniau naujų studentų priėmimas ir studentų įrašymas buvo gana paprastas ir nesudėtingas, labiau kanceliariinis, dekanato negu rektorius, reikalas, tiek dabar kaip tik tai iš rektorius reikalavo daug darbo ir didelio nervų įtempimo. Pagal tarybinio Universiteto Statuto raidę ir prasmę rektorius ne tik priima prašymus norinčių stoti Universitetan, bet taip pat ir sprendžia apie kandidato priėmimą. Nežiūrint, kad tas Statutas dar nebuvo taikomas Lietuvos universitetams, komisari valdžia pavėdė rektorijai sekti, kad pirmiausia būtų priimami darbininkų ir valstiečių sūnūs ir dukterys, kad priimant nebūtų kreipiama dė-mesio į tautybių skirtumus, kad lietuvių kalbos nemokėjimas nebūtų kliūtis priėmimui, o visi kiti reikalavimai, kaip vidurinės mokyklos baigimo atestato (gimnazijos, realinės mokyklos ir kt.) lietuvių kalbos pažymio, atskiruose fakul-tetuose lotynų kalbos pažymio, o jei tu pažymių trūksta, at-tinkamo egzaminu laikymo studijų metu, medicinos fakultete taip pat reikalavimas patikrinti sveikatą ir pan. turėjo pa-silikti kaip buvę. Atsakomingas už priėmimo pasėkas ir ne tik suprastamas, koks didelis darbas jį laukė (per 3.000 prašymų peržiūrėjimas), bet ir turėdamas galvoje neišvengiamus nepasitenkinimus, priekaištus ir skundus trūkstant vietų (fa-kultetai išėjo rektorijai, kad daugiau kai 700-800 studentų priimti negalės), tad ir atmetant daugumos prašymus, rek-torius įtikinėjo komisariją palikti ankstyvesnį priėmimo būdą per dekanus ir fakultetų tarybas. Komisarijatas nesu-tiko, tik padaršino, jog Partija (Vilniaus organizacija) jam padėsiant.

Iš Partijos paklaustas telefonu, kadaperžiūrėjęs prašymus, jis nurodė popietines raštines darbo valandas. Pirmą vakarą atvyko 20 jaunuolių, kurių tarpe vienas lenkas, vienas svy-ruojantis tarp lietuviškumo ir gudžiškumo (vėliau pakeistas kiti, svyruojančių tarp lenkiškumo ir gudžiškumo) ir likusieji žydai su rektorijai jau žinomu Kimmeliu priešakyje, kurie prisistatė, kaip Partijos atsiųsti padėti komjaunuoliai. Jų pa-galba turėjo reikštis tuo, kad rektorijai nežinant Vilniaus santykių, o jiems tai gerai žinant jie reiškia nuomonę apie kiekvieną kandidatą iš Vilniaus mokyklų. Kas dėl kandidatų ne iš Vilniaus mokyklų, Vilniaus (Partijos ar komjaunimo — to negalėjo išaiškinti rektorijai, nes vis tekalbėjo tik apie „mūsų“ organizaciją) organizacijai neturint apie juos žinių

SUKAKTUVININKAI

„MOSŲ KELIAS“ IR „ZIBURIAI“ PAMINEJO SAVO SUKAKTUVES

„Laukinis žmogus laikraščiu neskaito“ — dar iš Nepriklausomos Lietuvos atneštas šūkis trumpais žodžiais nusako spaudos reikšmę ir tuo pačiu parodo lietuvių verž-lumą prie spausdinto žodžio, kuris istori-jos bėgyje išgyveno visokių persekiojimų bangas, tačiau ilgo užgrūdintas ir prisike-lime nepriklausomam gyvenimui suvaidino žymų vaidmenį.

Bet neilgą mūsų lietuviškoji spauda ga-lėjo naudotis visomis laisvojo krašto sąly-gomis — užėjęs antrasis pasaulinis karas vėl jai uždėjo tvirtus okupacinius pančius ir pagatė jai didžiai atsakingus uždavinius.

Negalima būtų tvirtinti, jog mūsų spau-da per šios nelaimės metus būtų nesupra-tusi savo uždavinių ir nuolat nekėlus lietuvių tautos dvasios naujam atgimimui. Ne! Laisvame krašte išbrandintas spaudos žo-dis pasiliko ištikimas laisvės idėjoms ir nuolatinis kovotojas už tautos teises.

Ir kai tam tikrai mūsų tautos daliai teko atsidurti už Tėvynės ribų ir prieš savo valią pasirinkti sunkųjį tremties gyvenimą, tuoj nutilus pirmiesiems karo šūviams, pra-dėjo organizuoti lietuvių tremtinių spau-da. Pažymėtina, jog tremties spauda atsi-rado spontaniškai, be jokių iš anksto nu-matyty planų, tiesiog partizanškai tai vi-enur, tai kitur pradėjo atsirasti iš karto in-formaciniai vietinio pobūdžio laikraštukai, dienos žinios, biuletiniai, o vėliau atsirado ir spausdintų laikraščių, kurie ilgainiui išaugo į perijodinius infor-macinius mūsų tremtinių bendruomenės or-ganus.

Pirmuosius žedus pralaužti buvo sunku, nes pradžioje visko trūko, tačiau po dvie-jų metų patirties, dabar išeinantieji laik-raščiai ir forma ir turiniu gali didžiuotis pasiektais laimėjimais.

Siomis dienomis du išeinantieji Vokietij-joje laikraščiai šventė savo kuklias sukak-tuves.

„MOSŲ KELIAS“ išleido 100-ji numerį, o „ZIBURIAI“ minėjo dviejų metų sukaktį. „Mūsų Kelias“, leidžiamas Dillingene ir redaguojamas vyr. redakt. — leidejo D. Peniko ir redaktorių AL. Laikūno ir Ant. Musteikio, pradėtas leisti 1945 m. rugsejo 1 d., kaip neperijodinis informacinis laik-raštis. Nuo spalio 15 d. virto dvisavaitiniu laikraščiu, o nuo 1946 m. pradžios, „Mu-sų Kelias“ pasidarė aštuonių puslapių sa-vaitraščiu, kuris iki šiai dienai lanko savo skaitytojus.

Kaip jau pati laikraščio antraštė byloja, jis stengiasi varganose tremties valandose palaikyti lietuvišką dvasią ir būti tuo tik-ruoju keliu, vedančiu į visų pasilgtąją tė-vynę.

„Mūsų Kelyje“ užtikame nuolatinės in-formacijos apie politinius įvykius, neuž-mirštami tautinės kultūros reikalai, gimto-sios kalbos meilė, mūsų tremties vargai ir, kaip pats vyr. redaktorius 100-jo numeris proga rašo, „Mūsų Kelias“ stengiasi ir stengsis nenukrypti nuo bendrųjų reikalų ir nepasiduoti kurios nors srovės įtakai, bet tarnauti bendriesiems visų tremtinių bendruomenės interesų labui.

Sukakties proga buvo išleistas žymiaj pa-didintas ir gausiai iliustruotas specialus 100-sis „Mūsų Kelio“ numeris.

Cia randame trumpą darbo apžvalgą, mūsų kultūrinio gyvenimo sukaktių pami-nėjimas ir šiaip vertingos medžiagos.

Tuo pačiu laiku kukliai paminėjo savo 2-ųjų metų sukaktį ir kitas lietuvių savait-raštis Vokietijoje „ZIBURIAI“, leidžiamas Augsburgėje ir redaguojamas Juozo Vitėno (Perkeltą į 4 pusl.)

Atsargiai su emigracijos ikarsciu

(Mūsų spec. korespondento Anglijoje)

P. DIONNE „REGULIAMINAS“

Vokietijoje gyvena tremtiniai, žinodami, kad stovyklinis gyvenimas negali amžinai tęstis, ir jausdami glėbėjų tendenciją ko greičiausiai jais nusikratyti, — kaštligiškai metasi į bet kokią emigraciją, nesistengdami dažnai išsiaiškinti galimų darbo sąlygų.

Rečiau nusivilia žmogus, kuris šaltai apgalvoja duodamus įvairių emigracinių komisijų pasiūlymus. Greitai pradeda skystis tas, kuris išvažiuodamas viena tegralvoje — greičiau į naują šalį.

KODEL JI GRĮŽTA Į VOKIETIJĄ

Viena lietuvių aštuonis mėnesius dirbo vienoje Anglijos ligoninėje tarnaitė. Visą laiką jautėsi labai blogai ir, tik įtempusi visas jėgas, tęsė savo darbą, niekaip negalėdama prirasti prie naujų sąlygų. Pagaliau jos nervai neišlaikė, ir ji susibarė su bendradarbe angle. Po viso to užsispyrė būtinai grįžti į Vokietiją, kur tebevargsta jos motina ir artimieji.

Siandien ta lietuvių man pranešė: — Rugsėjo 23 d. grįžtu. Ne, negrįžtu, tik truputį sustoju, ir keliausiu į pasaulį toliau. Taip, einu ten, kur šaukia širdis ir protas. Perdaug klaiku, nedėkinga buvo čia; žmoniškumas pamintas, amžina vergija, dar priekaištai kitų. Na, tiek to apie tai. Turėjau išvykti rytą, bet būk tai „prakiuro“ laivas. Vyktu į Londoną, o iš ten, atrodė, su kokių tai būtybių transportu atgal. Keista, kad reikėjo raumenų, — atvežė, parūpino, ir baigta... Linkiu daug laimės, džiaugsmo ir nejausti to, ką jaučiau čia aš...

Aš nekomentuoju to pasakymo. Tik tai pranešu kitiems, kad žinotų, kaip kai kurie baigia savo karjerą Anglijoje. O tokių yra ne vienas ir ar juos teisinsime, ar barsime, — išvažiavimo faktą turime užregistruoti.

LENKAITĖS KANADOJE

Spaudoje buvo rašyta apie šimtą tremtinių lenkaitė, kurias p. Ludger Dionne, federalinio Kanados parlamento atstovas, atsigabeno į savo tekstilės fabriką St. Georges de Beauce, Quebec provincijoje. Jų byla savo metu pateko net į parlamentą, kur buvo paaiškinta, jog vyriausybė dar nesuspėjusi su mergaičių sutartimi, bet savo keliu rūpinasi, kad panašios sutartys būtų suderinamos su Kanados įstatymais.

Sitomis mergaitėmis susirūpino Kanados Polonija (lenkų bendruomenė). Jos atstovai lankėsi vienuolyno konvente, kur įkurdintos tos mergaitės (60 mylių nuo Quebec St. Georges de Beauce miesto), ir konsultavo, kad tų mergaičių traktavimas toli gražu neprimena laisvės principų. Pasirodo, norint aplankyti tas mergaites, reikia gauti p. Dionne leidimą, o nepageidaujami asmenys yra net policinėmis priemonėmis pašalinami iš fabriko ar vienuolyno rajono. JAV lenkas buvo net į kalėjimą pasodintas, nes „buvo jaučiamas iš jo alkoholis.“ Plačiau apie tų mergaičių gyvenimo sąlygas rašo „Dz. Polski“ rugsėjo 20 dienos nr. —

Sukaktuvinėinkai

(Atkelta iš 3 psl.)

„Ziburiai“ pradėti leisti 1945 m. spalio 5 d. Šis savaitraštis savo charakteriu truputį skirtingas nuo kitų leidžiamų laikraščių. Tai bene vienintelis laikraštis patiekęs savo skaitytojams daug iliustracijų iš mūsų gimtojo krašto ir dabartinio tremties gyvenimo. Taip pat gausu mūsų dailininkų reprodukcijų.

Šiaip „Ziburiose“ apstu įvairiais mūsų tremties gyvenimo, krikščioniškos kultūros ir kitais klausimais straipsnių, kuriuose žymu tas nepalaužiamas tikėjimas į šviesesnes mūsų tautai dienas.

Kaip laikraštis savo sukakties proga rašo: „Kaip ten bebūtų mes turime pasitikėti Gėrio pergale ir neišleisti iš akių savo didžiojo Tikslą. „Ziburiai“ ir toliau, kaip iki šiol, stengsis praskaidrinti savo tautiečių tremtinio dalią.“

Normaliais laikais tokios sukaktuvės, gal būt, praeitų nepastebėtos, tačiau šiais neramiais laikais ir tokiose ypatingose tremties sąlygose, mes su džiaugsmu minime dviejų sukaktuvinėlių kuklius jubiliejus ir tiek „Mūsų Keliui“, tiek „Ziburiams“ linkime ištvėringo ir nuolat tobulėjančio darbo.

Spauda buvo ir liko tikroji mūsų dvasios palaikytoja ir amžina kovotoja už mūsų tautos laisvę ir nepriklausomybę.

Linkėtina šiuos kilnius idealus išsaugoti ir būti nuolatinėje lietuviškų interesų sargijoje.

„NEW YORK HERALD TRIBUNE“ EUROPOS LAIDAI 60 METŲ

Kaip tik šiuo metu, greta mūsų kuklių sukaktuvinėlių, Paryžiuje leidžiamas ame-

Kanados Polonijos Kongreso atstovas, ištyręs mergaičių gyvenimo sąlygas, savo raporte pažymi, jog fabriko savininkas nepageidauja, kad mergaitės matytųsi su kuo kitu, nei jo yra nustatyta. Net Kongreso atstovui, kai jis antrą kartą norėjo savo tautietes aplankyti ir buvo gavęs vienuolyno viršininkės leidimą, p. Dionne nedavė leidimo, dalyvaudant policijai, jis pabrėžė, kad nebūtų mėginama matytis su mergaitėmis. P. Dionne kontroliuoja kiekvieną mergaičių gyvenimo „akimirka“ ir jaučiasi esąs jų gyvenimo ir laiko valdovas. Mergaitės visai neturi asmeniškos laisvės. Fabrikantas reikalauja laikytis jo paskelbtų taisyklių, kurios skelbia:

- 1) kiekvieną kartą, norint išeiti į krautuvę, kiną ar pas pažįstamus, reikia gauti jo leidimą (praktiškai tokio leidimo paprastai negaunama);
- 2) negalima mergaitėms kalbėtis su kitais žmonėmis, išskyrus jų paskirtus asmenis (ypačiai su sargyba);
- 3) cenzūroja jų siunčiamus ar gaunamus laiškus, neatiduoda joms siunčiamų knygų, lenkiškų laikraščių ar žurnalų. Ligi šiol leidžiama skaityti tik Kanadoje išeinančius katalikiškus laikraščius — Winnipeg „Gazeta Polska“ ir Buffalo (JAV) „Dziennik dla Wszystkich“;
- 4) neleidžiama mergaitėms matytis, prilti ir kalbėtis su savo tautiečiais, kas joms, nemokančioms vietos kalbos sudaro nesmagumo.

POLONIJOS KONGRESO INTERVENCIJA

Sutartis, sudaryta su lenkaitėmis, apima faktai darbo sąlygas, tačiau p. Dionne užrūpuoja sau teisę kontroliuoti jų privatų gyvenimą, rezervuoja sau sprendimą, kada ir

kur gali išeiti, ką turi skaityti, kur turi pirkti rūbus ir kaip turi sunaudoti laisvą laiką. Draudžia joms koresponduoti su lenkų veteranais, pabrėždamas, kad jie esą „užkrėstos“ būtybės ir „banditinių nusiteikimų“. Policijos sargyba saugoja mergaites, einančias iš vienuolyno į darbą ir grįžtančias atgal, nors tas kelias eina per privatų lauką ir nuo vienuolyno durų gerai matytis fabrikas. Jos esančios saugomos ir vienuolyne.

Sitas trumpai suglaustas raportas, išverstas į anglų kalbą, su atitinkamu memorandumu Polonijos Kongreso išsiųstas Darbo Ministeriui p. Humprey Mitchell Ottavoje, reikalaujant tuojau visą reikalą iširti. Taipgi reikalaujama, kad apklausinėjimo metu būtų Polonijos atstovas, kad mergaitės nesivaržytų gimtąja kalba papasakoti apie savo gyvenimo sąlygas.

Tiek lenkų dienraštis apie Kanadoje dirbančias mergaites.

REIKIA SALTŲ PROTO

Emigracija nėra toks paprastas reikalas, kaip ne vienas iš karto atrodė. Ji reikalauja atitinkamų studijų ir konkrečių direktyvų visiems tremtiniais, kurie planuoja kur nors išvažiuoti.

Ypač reikia būti atsargiems su pasiūlymais atskiromis grupelėmis, nes po laiko sunkiai išsikaupta. Lietuvių interesus — burtis kaip galima skaitlingiau ten, kur jau yra didesnės lietuvių bendruomenės, kur pažįstamos darbo sąlygos ir pragyvenimo galimybės.

Būtų netikslu, jei mes išsibarstytume po įvairias šalis ir pasikęstume svetimtaučių bangose.

Taip, caveat consules!

J. Ku-kis

Blombergo lietuvių menininkų koncertas

Stadė. Baigdamas ilgesnės savo gastrolės po šiaurinę anglų zoną, rugsėjo mėn. 30 d. Stadėje koncertavo Blombergo lietuvių menininkai: Alė Kalvaitė, Iz. Motekaitienė, Petras Kovelis ir kompozitorius Vl. Jakubėnas.

Koncerto programoje buvo vien arijos iš įvairių operų, todėl ir visas koncertas buvo pavadintas operų vakaru. Tiek paskiri solo numeriai, tiek duetai praskambėjo gražiai ir buvo šiltai publikos sutikti. Akomponiatoriui kompozitoriui Vl. Jakubėnui ir dainininkams buvo įteikta gražių rožių.

Koncerto programos, be vietos lietuvių, klausėsi ir Stadės lietuvių biziuliai tiek anglai, tiek vokiečiai.

Sis operų vakaras buvo iš eilės 158-tasis šios menininkų grupės koncertas po Vokietijos kapituliacijos. Vos naujėdus paskutiniams karo sūviams, šiaurės Vokietijoje susikūrė liet. operos solistų grupė, kuri jau trims savaitėms praslinkus po Vokietijos kapituliacijos, Liubecke dainavo lietuviškame koncerte. Šioje grupėje buvo ir dabartiniai Blombergo liet. menininkai.

Nepaisydami sunkiausių susisiekimo ir gyvenimo bei darbo sąlygų, šie menininkai daug kartų savo koncertais pradžiugino ir tebedžiugina lietuvius tremtinus, atstovaudami mus ir prieš svetimtaučius mūsų globėjus ar mūsų bendro likimo draugus DP. Si Blombergo menininkų ketveriukė yra viena menininkų grupių, daugiausia aplankusių lietuvius tremtinus.

S. N.

Nelegalios emigracijos keliai

Vienoje leidžiamas savaitraštis „Der Auswanderer“ (leidžia „Die österreichische Liga für die Vereinte Nationen“) paskutiniame savo numeryje patiekia įdomių informacijų apie nelegalios emigracijos galimybes.

Prieš kelis dešimtmečius nelegalioji emigracija buvo labai paplitusi ir nebuvo jokio pagrindo nuo jos atkalbinėti. Pagal ispanišką priežodį „Quen no se aventura, no atravesa el mar“ (kas nerizikuoja, tas neperplaukia jūrų) daug kolonistų nelegaliu keliu prasimušdavo į įvairius užjūrius ir ten įsikurdavo. Siandieną tačiau tokios emigracijos reikia saugotis.

Kas nori išvažiuoti į užjūrius, turi turėti visus keliones dokumentus pilnoje tvarkoje: asmens dokumentus, išvažiavimo leidimą, imigracijos krašto įvažiavimo vizą ir tranzito vizas visų šalių, per kurias numatoma vykti.

Nelegalioji emigracijai dabartiniu metu plačiausiai naudojamas kelias yra iš Austrijos į Italiją, o iš ten į Pietų Ameriką arba Palestiną. Iš Austrijos į Italiją pereina slapta arba nupirktais Insbucke laiser—passer (1000 šilingų). Žydai paprastai eina didesniais grupėmis per sieną slapta. Šiūdiotylyje, Bozene galima nusipirkti falsifikuotus itališkus asmens dokumentus ir iš

ten vykti į Romą ar kitur. Nelegalūs emigrantai gyvena paprastai kurį laiką Italijoje ir išsiryškina „tikrus“ išvažiavimo dokumentus, vizas, laivokartes ir tt. Labai dažnai atsitinka, kad žmonės, kurie turi pažintis ir pinigus tikrai išvažiuoja ir žymiai greičiau pasiekia užjūrį, negu tie, kurie nerizikuoja ir laukia legalios emigracijos.

Tačiau labai dažnai įvyksta, kad šis kelias neveda prie tikslo ir baigiasi labai liūdnai. Pirmoje eilėje galima įkliuti mėginant patekti į Italiją. Sienos perėjimas principu nėra toks paprastas ir Bozeno kalėjimas yra perpildytas šios rūšies turistais. Išsiryškinti išvažiavimo dokumentus irgi dar galima įkliuti. Prieš išvažiuojant dokumentą paprastai dar kartą tikrinami ir užkliuvus už kokio nors menkinio paaiškėja visa kombinacija... Įsėdus į laivą ir išvažiavus iš uosto pavojai dar nesibaigia. Aliantų slaptoji policija dažnai daro kontroles atviroje jūroje. Nelegalūs emigrantai būna Gibraltare arba Le Havre iškeliamų į krantą ir grąžinami į išvažiavimo šalį. Prieš grįžtant turi jie dirbti sunkiausius uosto darbus.

Kaip matyti, nelegalioji emigracija nėra tokia viliojanti ir džiugi, kaip pradžioje galėtų atrodyti. Tų kelių tačiau daug išievyti grėbiausi, kadangi išvažiavimas į Pietų Ameriką iš Italijos yra žymiai greitesnis ir patogesnis, negu iš Austrijos ir Vokietijos. Beveik visi išievyti, gyveną Italijoje, jau seniai išvyko. Kaip jau minėta, išvažiavimas šiuo keliu dažnai tikrai pavyksta. Reikalauja tai, tačiau daug išlaidų ir reikia turėti daug pažinčių bei žinoti visas „skyles“. Daugumai tad išievyti liks tas kelias neprieinamas ir reikia laukti, kol konsultai ir emigracinės komisijos įsikurs Vokietijoje.

J. Vs.

PAIESKOJIMAS

Amelija Mikalauskienė-Sidiskaitė, duklė Antano ir Anjonetės, gyv. Amerikoje, ieško palikuonių Andriaus, Antano ir Martyno Kupčūnų, Kupčūnaitės Bomilinės ir Antano Sidiskio brolių, gyvenusių prieš D. Karą Vilniaus apskr., Gelvonų apylinkėje, Medinėje Labūnavoje ir kitų savo giminių.

Rašyti: S. Gauba, Memmingen, Fliegerhorst, Bl. 5, Zim. 8.

Janina Silinskaitė ir Pranas Cepkauskas, gyv. D. R. K. Dragsballeven pr. Thisted.

Danmark

ieško giminių ir pažįstamų.

Gražios Kanados lietuvių pastangos

Nors Kanadoje gyvena nedidelis lietuvių skaičius (remiantis Nepriklausomos Lietuvos laikų duomenimis skaičius neperžengia 10.000 ribos), bet paskutiniu metu Kanados lietuvių pastangos atgauti Lietuvai Nepriklausomybę itin išryškėjo. Kanados Lietuvių Taryba su delegacijomis lankėsi Ottavoje, kur klubeno Kanados vyriausybės duris, įteikė memorandumus Lietuvos išlaisvinimo reikalui, prašė vyriausybės, kad įsileistų tremtinus į Kanadą, kurie yra pasišalinę nuo bolševizmo teroro ir priešpaudos. Netenka abejoti, kad šie visi apsilankymai atnešė ir teigiamų vaisių, nes Kanada jau pradeda plačiau atidaryti duris tremtiniais.

Yra susidaręs taip pat bendras Pabaltijo komitetas, pasikvietęs ir kitų tautų atstovus, bendromis pastangomis stengiasi visomis galimomis priemonėmis informuoti Kanados įstaigas kokią žalą neša viską naikinantis bolševizmas.

Geriausiai susiorganizavę lietuviai yra Montreal mieste. Ten veikia Kanados Lietuvių Taryba, leidžiamas tos tarybos organas — „Nepriklausoma Lietuva“. Ten darbuojasi žymiausi veikėjai: tarybos pirm. A. Navickas, kun. Bobinas, rašytoja Marija Aukštaitė, J. Leknickas, A. Narkelionas ir kt. Toronto mieste labai aktyvus yra leit. Jokūbynas. Paskutiniu metu jis Ameri-

kos lietuvių spaudoje patalpino atsišaukimą, kad Kanadoje gyvenantieji lietuviai uokininkai gelbėtų lietuvius tremtinus Vokietijoje ir siųstų afidavitus, nes tremtinių tarp yra gerų ūkininkų, kurie mielai norėtų įsijungti Kanadoje žemės ūkio darbams. Šis atsišaukimas neliko be atgarsio ir LTB VK pasiuntė jam padėkos laišką.

„Nepriklausoma Lietuva“ yra mėnesinis Kanados lietuvių kultūrinio gyvenimo žurnalas. Spausdinamas rotatorjumi. Europą pasiekė jau birželio ir liepos mėnesio sąsiuviniai.

Gaila, kad ir Kanadoje ne visos lietuviškos pajėgos eina vienu keliu. Pavyzdžiui, Toronto mieste dailis lietuvių yra susibūrę prie komunistinio laikraščio „Liaudes Balsas“, kuris savo skiltyje remia dabartinius okupuotus ir yra priešingas dėl Lietuvos išlaisvinimo pastangų. Pavyzdžiui, vasario mėn. 28 d. numeryje rašo, kad 1941 m. bolševikai vežė masiniai lietuvius į Sibirą tik todėl, kad juos apsaugojus nuo vokiškų kulku bei vokiškos okupacijos žiaurumų. Sunku pasakyti ar čia padėties nežinojimas ar yra sąmoningas šių neteisingų žinių sklaidymas. Reikia manyti, kad šis savitraštis yra bolševikų materialiniai remiamas, nes leidžiamas spausdėjuje, o abejoti reikia ar jis turi daugiau prenumeratorių, kaip „Nepriklausoma Lietuva“. (vj).

Solistė A. Dambrauskaitė atvyksta į Memmingeną

Po ilgesnės pertraukos, š. m. spalį 14 d., Memmingeno miesto teatre įvyksta reto įdomumo koncertas, kurio programą atlieka žymioji mūsų operos pažiba ir plačiai pagarsėjusi dainininkė ANTANINA DAMBRAUSKAITĖ.

A. Dambrauskaitės vardas ne tik populiarius pasidarė mūsųose, tačiau plačiai nuskambėjo vokiečių spaudoje ir kitų užsienio lietuvių laikraščiuose. Ši dainininkė koncertus vokiečių visuomenei ir atliekant atskiras partijas opere.

Kad numatomas koncertas memmingeničių su dideliu nekantrumu laukiamas, rodo ir pati gero skonio numatomoji programa, kurioje lietuvių kompozitoriams atstovaus K. V. Banaitis, Al. Kačanauskas ir J. Taltal-Kelpša, o svetimtaučiams — W. A. Mo-

zart („Figaro Vestuvės“), A. Dvoržak („Un dinė“), J. Massenet („Manon“) ir G. Puccini („Bohema“) ir „Madame Butterfly“).

Reikia tikėtis, jog koncertas susilauks didelio susidomėjimo ir neabejotinai turės užtarnautą pasisekimą.

A. Galiūnas

VEIDENAS LIETUVIŲ GIEDOJO AMERIKIEČIAMS KARIAMS

Pagal lietuvių inžinieriaus Mikalausko projektą amerikiečiai kariai Veidene pasistatė sau mažutę ir kuklią, bet gražią ir jaukią bažnytelę. Vargonus amerikiečiai atsigabeno net iš JAV, tačiau dar neturi choro, o todėl pamaldoms kviečiasi išvietintųjų žmonių choras.

S. m. spalį mėn. 5 d. amerikiečiams giedojo Veideno lietuvių kolonijos choras, vedamas p. J. Kaspučio. Darnios, skambios ir mistiškausi netikantios lietuviškos giesmės paliko gerą įspūdį visiems.

Darbininkų ir amatininkų profesinės Sąjungos Veideno Skyrius gražiai vysto savo veiklą: be paskaitų profesiniais klausimais susirinkimuose įvestos ir kitos įvairenybės.

Paskutiniu metu įsteigta ir sėkmingai veikia moterims siuvėjoms kirpimo ir siuvimo kursai. Taip pat ir vyrų susibūrė net dvejomis grupėmis šoferių kursuose.

L. E-tas

ESTŲ KOMITETAS HANAU

Estų tautinė grupė Hanau stovykloje sudarė emigracinį komitetą, kuris duos patarimų ir vadovaus estų emigracijai stovykloje (Esti Post Nr. 75).

ATSAUKIMAS

Mes žemiau pasirašę, atšaukiame savo parašus duotus Vyt. Stadelininkui, užuojautos lape, kuriame buvo įžeistas Gunzenhauseno L.T.B. Komitetas, kaip sufabrikavęs baudž. bylą Vyt. Stadelininkui.

Mes Gunzenhauseno L.T.B. Komiteto viešai atsiprašome.

J. Zentelis
K. Podenas
A. Podenienė

MINTIS

„The Tifough“ Lithuanian Newspaper Authorized by Headquarters European Command Civil Affairs Division * Appears 3 times weekly * Editor — in — Chief and authorised licensee: J. Vasaitis * Printed by Druckerei- und Verlagsgenossenschaft e.G.m.b.H., Memmingen

Vyr. Redaktorius — leidėjas J. Vasaitis. Redaktoriai: Henr. Zemelis ir Vl. Balsys. Leista Vyr. JAV kariuomenės būstinės Europoje. * Laikraštis išeina antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais * Prenumerata mėn. RM. 10.—, atskiras numeris RM. 1.— * Prenumerata į JAV ir Angliją su persiuntimo išlaidomis RM. 15.— mėn. Einam. sąskaita Volksbank Memmingen, e.G.m.b.H. Nr. 0149 ir Postscheckkonto München 14 210. Adresas: „MINTIS“, (13b) Memmingen, Schranneplatz 6. Laiškas: Memmingen, Postfach 110.

Redakcija nesunaudojusi rankraščių nesaugo * Honoraras mokamas tik nuolatiniams bendradarbiams ir ankostis sutarimus * Priimami skelbimai, tik iš anksto už juos apmokėjus * Skelbimai iki 10 petito eilučių RM. 20.—, toliau už kiekvieną eilutę po RM. 150.— * Redakcijos ir administracijos kalbamais valandos kasdien, išskyrus šventadienius 9—12 val. ir 14—17 val. * Red. ir administracijos telef. Nr. 2677.

MESKOS APKABINIMAS

(iš N.Y.T.)